

A CSILLAGHEGYI ÁLLAMI ISKOLA SZÜLETÉSE

Csiszér József iskolaigazgató feljegyzése

Csillaghegy eredete: 1896-ban 42 fővárosi állami tisztviselő, akik közül Pattantyús Ábrahám Mihály postafőpénztárost, Meznéki Elek pénzügyi főtanácsost és Mártini László minisztériumi tisztviselőt személyesen ismertem, halálukig jó barátságban voltam velük s ami itt következik, azt tőlük hallottam s azok valóságához kétség nem fér:

A 42 állami tisztviselő megállapodott és elhatározta, hogy Buda szomszédságában telket vásárolnak és ott egy tisztviselőtelepet alapítanak. A mostani tisztviselő telep helye kincstári birtok volt s azt szemelték ki e célra. Az akkori pénzügyminiszter dr. Wekerle Sándor volt, aki ezen ingatlan felett a kincstár nevében rendelkezett. Kérésükkel hozzá fordultak s megértéssel találkoztak. A vásár hamarosan létrejött. A területet parcellázták, az utcákat kijelölték, középre, ahol ma az emeletes iskola van, egy nagyobb telket középület céljára kiszabattak, ahová ezt az emeletes épületet emelték közösen, a többit egyenlő 42 részre osztották. Sorshúzással döntöttek el, hogy kinek melyik telek jut s így telekkönyvezték azokat. A telkek ára átírási költséggel együtt négyszögölenként 21 krajcárba került mindenkinek. Megindult az építkezés és néhány év alatt a telep be is épült, a mostani emeletes iskolával együtt, amelyet akkor kaszinónak neveztek. Közös ügyeiket ott intézték, ott tárgyaltak, szórakozásra is használták. A telep neve: Békásmegyeri Tisztviselő Telep Egyesület volt. Amint a népesség szaporodott, vegyeskereskedés, bolt is alakult, amely szintén a kaszinó épületében kapott helyiséget. A Szentendrei útból a Duna felé eső részt Kissingnek hívták; a név eredetét akkor senki nem ismerte. A fürdő akkor is megvolt, a tulajdonos megengedte a tisztviselőknek, hogy öltöző bódét építsenek maguknak, ez esetben a belépő díj felét kellett csak fizetni. Postájuk azonban nem volt, e feladatot a békásmegyeri postamester látta el. Később az igazgatósághoz fordultak, hogy a telepre állítson fel egy postai kirendeltséget, ami rövidesen megtörtént, és szintén a kaszinóban talált elhelyezést.

A szentendrei "kisfüstösnek" nevezett vasút postakocsija a Pálfy téren várta és kapta szállítmányát, s a postás ott szortírozta az útbaeső községek anyagát a megfelelő postaszákokba. Minthogy a küldemény a békásmegyeri zsákba került; az nem a telepre, hanem vissza, Budapestre irányult, s emiatt gyakran napokat késett. Ennek megoldásával Mártini Lászlót bízták meg, tőle tudom, hogy a posta volt az oka, amiért a békásmegyeri tisztviselő-telepből Csillaghegy lett, a többi rész Kissing maradt. Lassan ez a rész is népesülni kezdett. Kisemberek egy-egy darab földet vettek a békási tulajdonosoktól s építkezni kezdtek, ámbár rendszertelenül, ami most is látható.

A kőbánya és a téglagyár is működött. A Mátyás király utcán, a Duna felé eső jobb oldalán a bányából kitermelt kő szállítására keskeny vágányú vasúton egy ladás mozdony húzta a csilléket a Dunáig. Az iskolás gyermekek száma is megnövekedett, nemcsak a csillaghegyi telepen, hanem a Kissingtelepen is. Egy részük Békásmegyerre, a többi Rómaifürdőre járt iskolába. (Ez utóbbi kedvezőbb volt, mert a tanulók Karácsonykor némi ruhasegélyben is részesültek). Hutfleisz Adolf csillaghegyi lakosnak jutott eszébe, hogy ezeknek a gyermekeknek iskolát kellene szervezni. E célból a miniszterhez fordultak. Tanterem céljára egy szobát béreltek, a kezdeti zökkenők után a helybenlakó özv. Nyári Pétemé képesített tanítónőt bízták meg az oktatással. A tanulók már annyian voltak, hogy egy helyiségben már nem fértek el. Az iskola ott működött, ahol helyet találtak, de nem ugyanazon épületben. Közben új tanárnőt helyeztek ide, Fehér Matildot. Az iskolának a békásmegyeri gondnokság viselte gondját.

A korábban benyújtott kérvény irattárba került, elfektették. Én akkor Szentendrén, Izbégen voltam állásban, mint iskolaigazgató. Arról értesültem, hogy Csillaghegyen iskolát építenek. Utána érdeklődtem, nem volt igaz. A tanfelügyelőségen arról értesültem, hogy erről elsősorban nekik kellene tudniuk. Így most itt volt az ideje, hogy a békási jegyző lásson hozzá az ügyintézéshez. Én azonnali áthelyezésemet kértem Csillaghegyre, ami hamarosan meg is történt. Így részt vehettem az iskola ügyének előmozdításában. Az építkezések Petróczi miniszteri tanácsos kezében voltak, eszerint a csillaghegyi állami iskola építéséhez 1 millió pengő segély van kiutalva. Az építkezések sorrendjében Csillaghegyet - minthogy korábban senki nem jelentkezett - Cegléddel helyettesítették, de mivel az aláírásra még nem került postázásra, Csillaghegy maradt az első építkezési turnusban.

A telekszerzés ügyében érdeklődtem a jegyzőnél, aki ajánlott levélben szólította fel a tulajdonost a telek eladására. (Az illető nem is válaszolt).

Ez történt 1926-ban, amikor már névleg csillaghegyi igazgató voltam. Közben Bötkös Bálint adóügyi jegyzőt választották meg s akkor kezdődött a telekszerzési kálvária. A képviselőtestület határozatba foglalta, hogy a telekre iskolaépítés céljából szüksége van. Az előljárásság a telektulajdonost felhívta barátságos eladási egyezsége, az ismét nem válaszolt. Minthogy a telket mezőgazdasági célra használja, a község a kisajátítási eljárást megindítja. Ezt a határozatot jogérvényre emelkedése után Békásmegyér 3760/926 sz. alatt december 30-án az alispáni hivatalba beterjesztette. Az alispán 860/1927 I. sz. alatt a közigazgatási bizottság elé terjesztette, amelyet a bizottság a tanfelügyelőségnek továbbterjesztés végett továbbított. A Királyi Tanfelügyelőség 25161/1927 III. 3-án benyújtotta a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak, ahonnan 19145/1927. III. 31-én a Kereskedelmi Minisztérium hatáskörébe került. Ez a szerv visszautalta az alispáni hivatalnak 74836/1927. IV. 8-án, a hivatal pedig kiadta a Tanfelügyelőségnek a határozatot. Innen 3421/1927. IV. 11-én visszaküldték az alispáni hivatalnak, ahonnan átjutott az állami építészeti hivatalhoz s itt érlelték júliusig.

Végre a pályázatok is beérkeztek s ezek felbontásához a képviselőtestület engem is meghívott. Amíg az állami építészeti hivatalhoz nem került az akta, minden csütörtökön, (akkor voltam szabadnapos) vagy a minisztériumban, vagy a vármegyénél nyomoztam az ügy után s referáltam a Tanfelügyelőségnek is. A pályázaton 11-en vettek részt. A legtöbben egymillió fölül vállalkoztak volna. A legkedvezőbb volt Baumgartner Sándor (budapesti építő cég), így ő kapta a megbízatást. Az épületet Dudás Gyula építésszémők, akadémiai levelező tag tervezte, az építkezést is ő ellenőrizte s intézte az átvételt.

Az anyag összehordása azonnal megkezdődött, jöttek a munkások a pallér vezetése alatt - és 1927 végén az épület tető alatt állt. Az asztalos munkát már 1928 tavaszán végezték, úgy, hogy nyárra az épület teljesen elkészült s én 1928. június 30-án az igazgatói lakásba be is költöztem. Csak egy baj volt: a tanterem berendezése, mint a község kötelessége, kellő időben nem készült el, ezért a tanítást októberben kezdhettük meg. A kezdeti, illetve a későbbi tantestület tagjai: Nyáry Pétemé, Fehér Matild, Tibay Jánosné, Csiszér Mária, Szabó Erzsébet, Ketzer Gézané, Czibulás Pálné, Csiszér József.

A 3 szobás igazgatói lakáson kívül az 50 m hosszú épületben öt tanterem (10 x 6 m), a tanácskozó terem és a szertár kapott helyet. (Mellékhelyiségek kint az udvaron). A kerek kút váza most is megvan, a piac szélén, mert szivattyúsra kellett átszerelni.

Fiúk-lányok vegyesen voltak s a tanítás váltakozó rendszerben folyt. A váltás mindig délben kezdődött, délután és a következő délelőtt. Tanítvány bőven volt, csak az első osztályos fiúk-lányok kerültek egy terembe, a 60 ülőhely kevésnek bizonyult. (Tibayné dobogóját is körülülték az apróságok). Én az V.-VI. fiú osztályt vezettem, e célra a tanácskozó berendezését építettük a szertárba, a tanácskozót a Békásról hozott bútorokkal rendeztem

be. Ez így folyt addig, amíg meg nem indult egy magánjellegű polgári iskola, amely megritkította az V -VI. fiúosztályainkat. Munkácsy Gizella is tanár volt itt - ő előlegezte meg az indításhoz a költségeket. Ugyanitt én a rajzot tanítottam grátisz. A világítás a szentendrei elektromos művekből történt, ahol igen jó ismeretségem volt, hiszen négy évig ott működünk a lányommal együtt s ezen az alapon a villamosági társaság 50 %-os kedvezményben részesített 1928-tól 1934-ig. Közben az ismétlő iskola helyett iparostanonc iskolát állítottam, amit a község tudomásul vett és gondoskodott róla: óradíjak, fűtőanyag, takarítás.

Az akkori levették is itt kaptak engedélyt a kiképzésre.

Akkor már a képviselőtestület választott tagja voltam és előterjesztésemre a község később megvette azt a Mátyás Király úti épületet, amelyet az iparostanonc iskola céljára bérbevettem.

Közben egy évi működés után a magán polgári iskola megszűnt. Ez idő alatt az iskolát építő Baumgartner a katolikus templomot is felépítette: ez annál is könnyebben és hamarabb történt, mivel a megmaradt építőanyagok és állványok helyben voltak.

Az új plébános, dr. Zsámboky Pál, azonnal leány polgári iskolát nyitott, először a Fogel féle tánctermet bérelte erre a célra. Már 1930-ban megindult a tanítás az apácák vezetésével és Munkácsy Gizella részvételével, magam a rajz tanítását vállaltam. Iskolánk pedig a lakosság részéről olyan látogatottságnak örvendett, hogy ahhoz hasonlót sehol sem láttam. Ez volt Csillaghegy központja. Állandó családi jelleggel működött; az első karácsonyi szünetben gyermek színdarabok előadásával kedveskedtünk a szülőknek. Esténként tartottuk a próbákat, a szülők is ott szorongtak a padok tetején, mert nem fértek el. Ezek igen sokszor még 10 óráig is eltartottak. Lett is olyan előadás, hogy minden szereplő az egész darabot hiba nélkül tudta. Ekkora sikert pedagógusi pályámon még nem láttam. A karácsonyi szünetben még kétszer-háromszor is elő kellett a darabot adni, hogy az egész lakosság megnézhesse. A 3 pengős jegyek iránt állandóan érdeklődtek. Annyi bevételünk lett, hogy abból teljes színpadi felszerelést, egy harmóniumot is tudtunk szerezni s a szertárba még egy ajtót is vettünk. Később egy ilyen gyermek-darabunkat a Budai Katolikus Körben is előadtuk saját színpadunkon, telt házzal. Ennek jövedelme a templomé lett.

A tanulók száma egyre növekedett Csillaghegy fejlődésével. Ez oly mértékű volt, hogy évente 150-200 ház épült, úgy keletkeztek az utcák, hogy hétről-hétre nem lehetett ráismerni a régi krumpliföldekre.

Szaporodott a tantestület is, nyolcan, tizen, majd tizenketten lettünk: Pfenning Gyula, v. Fehér András és Tizekker Gyula személyében. A tantestület úgy élte életét, mint egy család: minden közös dolgunkról tudomásunk volt s amit tudtunk, egyénileg is segítettünk egymáson. A havonként tartott kötelező, beszámoló testületi gyűlések sokszor az esti órákig elhúzódtak, a hivatalos tárgykörön kívül az együttérzés, megértés, tisztelet, szeretet jegyében. Telt-múlt az idő s az én hivatásom is a végéhez közeledett: 1934-ben nyugalomba vonultam. Bankettet tartottunk Csillaghegy reprezentánsaival.

Pedagógusi pályafutásom elismeréseként Hóman Bálint miniszter díszoklevélben részesített.